

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

СТАНОВИЩЕ

От: *Проф. д-р. Иван Димитров Пенев ; Аграрен университет-Пловдив*
Научна специалност: 3.8 Икономика

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Каплан Халими*
Тема на дисертационния труд: *„Влияние на Програмата за развитие на селските райони върху селските райони в Косово“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1515/03.07.2020 на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Докторантът се е обучавал по докторска програма към катедра Икономика на природните ресурси, Бизнес факултет на УНСС по научна специалност Икономика и управление (Агробизнес и екоикономика,) професионално направление 3.8 Икономика, съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 1898/18.07.2018 г. Обучението е осъществено в свободна форма..

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Структура и обем: *Дисертационният труд е в обем от 102 страници от които: увод - 7 страници; теоретична част – 9 страници; аналитична част - 62 страници; изводи и препоръки – 7 страници; литература - 2 страници. В текста са включени 23 таблици и 18 фигури.*

Актуалност на темата. *Селското стопанство в Косово играе важна роля за развитието на икономиката на страната. Около 60% от населението живее в селските райони. Развитието на този сектор на икономиката е в тясна връзка с процесите на трансформацията на отрасъла след разпада на социалистическата система и с адаптирането му към изискванията на ОСП и Европейския пазар. В тази връзка темата на дисертацията „Влияние на Програмата за развитие на селските райони върху селските райони в Косово“ е актуална.*

Целта на работата е да се оцени въздействието на Плана за развитие на селското стопанство и селските райони и да се препоръчат мерки за увеличаване на неговото въздействие върху икономическия растеж в селските райони.

Задачи: (1) да оцени въздействието на Плана за развитие на селското стопанство и селските райони по отношение на конкурентоспособността, доходите, заетостта и производителността; (2) да изследва доколко Планът е помогнал за увеличаване на устойчивостта на малките ферми; (3) да провери доколко Планът е подпомогнал процеса на трансформиране от фермите задоволяващи нуждите на семействата в пазарни.

Основна теза: Планът за развитие на селското стопанство и селските райони е оказал положително въздействие върху заетостта в хранително-вкусовите предприятия и при първично производство.

Планът за развитие на селското стопанство и селските райони е оказал положително въздействие върху производителността и конкурентоспособността на подпомогнатите икономическите агенти

Литература: Използвани са 47 литературни източника.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Теоретична рамка: Работата е базирана на теорията за промяната. Този подход анализира процесите в тяхната последователност, като се започне това: (1) какви ресурси има на входа; (2) какви продукти и услуги се предоставят с наличните ресурси; (3) как използваните продукти и услуги променят поведението на актьорите; (4) как това ново поведение води до дългосрочно подобряване на процесите в икономиката.

Данни: Извадката е в обем 330 интервюта, данните са събрани със затворени и стандартизирани въпросници. Интервюирани са производители които са били подпомогнати и такива които не са получили подкрепа. Втората група е приета като контролна. Използвани са количествени и качествени методи на анали на данните. Автора сравнява средната разлика в стойността на анализирани индикатори преди и след подпомагането за да изследва промяна.

Изпълнение на поставената цел и задачи: До голяма степен поставената цел е постигната и поставените задачи са изпълнени систематично.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Научни приноси: (1) Разработен е алгоритъм за оценка на ефективността на мерките по схемата за безвъзмездна помощ в селското стопанство в Косово; (2) Предлага се система от методи на изследване, които са адаптирани към спецификата на изследването

Приноси за практиката: (1) Анализирани и оценени са ефектите от изпълнението на Плана за развитие на селското стопанство и селските райони в Косово върху

сектора и върху националната икономика; (2) Оценена е степента на въздействие на прилаганите мерки върху благосъстоянието на земеделските стопани; (3) Оценено е влиянието на прилаганите инвестиционни мерки върху производителността и заетостта в селскостопанския сектор; (4) Изведени са конкретни предложения за подобряване на прилаганите мерки; (5) Предложени са нови мерки и инструменти в подкрепа на земеделските стопани в Косово.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантът е представил пет публикации свързани с дисертационния труд, от които четири са в съавторство. Първата публикация (2020) е публикувана в списание *Journal of Agricultural Economics* на Дружеството на Аграрните икономисти. Втората (2017) е публикувана в списание *Bulgarian Journal of Agricultural Science* на Селскостопанската академия. Третата (2017) е публикувана в списание *Economic Alternatives* на УНСС. Четвъртата (2020) е самостоятелна и ще бъде публикувана в списание *Journal: Economic Alternatives* на УНСС. Петата (2019) е глава от колективна монография

6. Оценка на автореферата

Автореферата отразява съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към представената работа имам следните критични бележки:

- В работата има технически пропуски. Някои от тях са: *Figure 1 Theory of change of the RDGP in Kosovo*-не е посочен източника. *Figure 17 Annual Output Price Index 2015-2018 (2015=100)*- не е посочен източника. *Table 15 Public expenditure, number of beneficiaries and hectares/heads paid, 2014-2017*- не е форматирана, цифрите са на два реда.
- Добре би било да се представи описателна статистика за информацията набрана със въпросниците. Разликата на средните стойности преди и след подкрепата е добре да бъде тествана статистически.

Към докторанта имам следните въпроси:

- Към каква структура на фермите трябва да се стреми Косово (малки, средни, големи)?
- Ограничават ли развитието на икономиката полу-пазарните стопанства?
- Устойчиви ли са едрите пазарни стопанства?
- Може ли да кажем, че традиционното фермерство в Албания е неефективно?
- До колко фрагментацията в собствеността на земята е ограничаващ фактор за развитие селското стопанство в Косово?
- Защо някои от мерките не са приложени?
- Как неприлагането на мерките свързани с развитието на системата за съвети в земеделието е повлияло върху резултатите на традиционните ферми в Косово.

8. Заключение

Въз основа на научените и приложени различни методи на изследване, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя ПОЛОЖИТЕЛНО.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури да присъди на Каплан Халими образователната и научна степен "доктор" по научната специалност 3.8. „Икономика и управление”.

Дата 25.08.2020
Пловдив

Подпис:

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

REVIEW

From: Prof. Dr. Ivan Dimitrov Penov; Agricultural University Plovdiv, Scientific specialty: 3.8 Economics

Subject: dissertation for the award of educational and scientific degree "Doctor" in science at UNWE.

Author of the dissertation: Kaplan Halimi

Dissertation topic: "Impact of the Rural Development Program on rural areas in Kosovo"

Grounds for presenting the opinion: participation in the composition of the scientific jury for the defence of the dissertation according to Order № 1515 / 03.07.2020 of the Rector of UNWE.

1. Information about the dissertation

The student is trained under a doctoral program at the Department of Economics of Natural Resources, Faculty of Business, University of National and World Economy, major Economics and Management (Agribusiness and Eco-economics), professional field 3.8. Economics. The training was carried out in free form.

2. General characteristics of the presented dissertation

***Structure and volume:** The dissertation is in a volume of 102 pages of which: introduction - 7 pages; theoretical part - 9 pages; analytical part - 62 pages; conclusions and recommendations - 7 pages; literature - 2 pages. The text includes 23 tables and 18 figure*

***The relevance of the topic:** Agriculture in Kosovo plays an important role in the development of the country's economy. About 60% of the population lives in rural areas. The development of this sector of the economy is closely related to the processes of transformation of the sector after the collapse of the socialist system and with its adaptation to the requirements of the CAP and the European market. In this regard, the topic of the dissertation "Impact of the Rural Development Program on Rural Areas in Kosovo" is relevant.*

***The work aims** to assess the impact of the Agriculture and Rural Development Plan and to recommend measures to increase its impact on economic growth in rural areas*

***Tasks:** (1) to assess the impact of the Agriculture and Rural Development Plan on competitiveness, income, employment, and productivity; (2) to examine the extent to which the Plan has helped the increase of the sustainability of small farms; (3) to examine the*

extent to which the Plan has supported the process of transformation from farms meeting the needs of families into market oriented ones.

Main thesis: *The plan for the development of agriculture and rural areas has had a positive impact on employment in food industry and primary production. The Agriculture and Rural Development Plan has had a positive impact on the productivity and competitiveness of the assisted economic agents*

Literature: *47 literature sources were used.*

3. Evaluation of the scientific approach

Theoretical framework: *The work is based on the theory of change. This approach analyses the processes in their sequence, starting with (1) what resources are available at the input; (2) what products and services are provided with the available resources; (3) how the products and services used change the behaviour of the actors; (4) how this new behaviour leads to the long-term improvement of economic processes.*

Data: *The sample consists of 330 interviews; the data are collected with closed and standardized questionnaires. Producers who were assisted and those who did not receive support were interviewed. The second group was accepted as a control. Quantitative and qualitative methods of data analysis were used. The author compares the average difference in the value of the analysed indicators before and after the support to study the change.*

Fulfilment of the goal and tasks: *To a large extent the set goal has been achieved and the set tasks have been fulfilled systematically.*

4. Evaluation of scientific and applied contributions

Scientific contributions: *(1) An algorithm has been developed to assess the effectiveness of measures under the agricultural grant schemes in Kosovo; (2) A system of analytical methods is proposed, which are adapted to the specificity of the research*

Contributions to the practice: *(1) The impact of Kosovo Agriculture and Rural Development Plan on agriculture and on the national economy has been analysed; (2) The degree of impact of the applied measures on the welfare of the farmers has been assessed; (3) The impact of the applied investment measures on productivity and employment in the agricultural sector has been evaluated; (4) Proposals for improvement of the measures have been made; (5) New measures and instruments have been proposed to support farmers in Kosovo.*

5. Evaluation of the publications related to the dissertation

The student has presented five publications related to the dissertation, four of which are co-authored. The first publication (2020) was published in the Journal of Agricultural Economics of the Agricultural Economists Society. The second (2017) was published in the Bulgarian Journal of Agricultural Science of the Agricultural Academy of Bulgaria. The third publication (2017) was published in the journal Economic Alternatives of UNWE. The

fourth (2020) is independent and will be published in the Journal: *Economic Alternatives of UNWE*. The fifth (2019) is a chapter from a collective monograph

6. Evaluation of the abstract

The abstract reflects the content of the dissertation.

7. Critical remarks, recommendations, and questions

I have the following critical remarks on the presented work:

- *There are technical mistakes in the work. Some of them are: Figure 1 Theory of change of the RDGP in Kosovo - the source is not specified. Figure 17 Annual Output Price Index 2015-2018 (2015 = 100) - the source is not specified. Table 15 Public expenditure, number of beneficiaries, and hectares/heads paid, 2014-2017- is not formatted, the numbers are in two rows.*
- *It would be good to present descriptive statistics on the information collected with the questionnaires. The difference between the average values before and after the support should be tested statistically.*

I have the following questions for the doctoral student:

- *What structure of farms should Kosovo strive for (small, medium, large)?*
- *Do semi-market farms limit the development of the economy?*
- *Are large commercial farms sustainable?*
- *Can we say that the traditional farming in Albania is inefficient?*
- *To what extent is the fragmentation in land ownership a limiting factor for agricultural development in Kosovo?*
- *Why are some of the measures not implemented?*
- *How the not implemented measures related to the development of the agricultural advisory system has affected the performance of traditional farms in Kosovo?*

7. Conclusion

Based on the learned and applied different research methods, summaries and conclusions, I believe that the presented dissertation meets the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff and the Regulations for its application, which gives me a reason to evaluate it POSITIVE. I allow myself to propose to the esteemed Scientific Jury to award Kaplan Halimi the educational and scientific degree "Doctor" in the scientific specialty 3.8. "Economics and Management".

Date 25.08.2020
Plovdiv

Signature: